

Kultur- og likestillingsdepartementet

Sendt per e-post til postmottak@kud.dep.no

Oslo 15. mars 2024

HØRINGSSVAR FRA GRAMART - ENDRINGER I ÅNDSVERKSLOVEN MV. GJENNOMFØRINGEN AV DIGITALMARKEDSDIREKTIVET OG NETT- OG VIDERESENDINGSDIREKTIVET

Vi takker for muligheten til å komme med våre innspill til Kulturdepartementets høringsbrev av 22. november 2023 med referanse 23/5586.

Innledningsvis ønsker vi å understreke at vi er positive til implementeringen av digitalmarkedsdirektivet, hvis formål er å gi rettighetshavere et høyt nivå av vern (fortalens pkt. 2). Høringsnotatet er omfattende. Nedenfor er våre kommentarer til de punktene som er mest relevante for norske artister og musikere.

DIGITALMARKEDSDIREKTIVET

1. Høringsnotatets punkt 3: Tekst- og datautvinning

Siden direktivet ble utarbeidet har det foregått en svært omfattende teknologisk utvikling innen kunstig intelligens. Ordlyden i artikkel 3 og 4 ville sannsynligvis aldri blitt vedtatt i EU i dag, da den har uoversiktlige og potensielt svært skadelige konsekvenser for rettighetshaverne. Inntil det er gjennomført en grundig konsekvensutredning av en eventuell innføring er det GramArts klare anbefaling at departementet venter med å innføre disse. Hvis departementet likevel velger å implementere artikkel 3 og 4, stiller vi oss bak de øvrige kommentarene til artiklene i Kunstnernettverket og Norwaco sine hørings svar.

2. Høringsnotatets punkt 4: Bruk av verk i undervisningsvirksomhet

GramArt støtter Norwacos hørings svar på dette området.

3. Høringsnotatets punkt 8: Vilkår for bruk av verk ved avtalelisens

GramArt støtter Norwacos hørings svar på dette området.

4. Høringsnotatets punkt 12: Opphavsrettslig ansvar for tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester («Plattformansvaret»)

Vi er svært fornøyde med at «value gap» nå lukkes gjennom en ansvarliggjøring av artikkel 17-plattformene. GramArt deler også departementets vurdering om at en direktivnær gjennomføring er mest hensiktsmessig. Vi har imidlertid enkelte bemerkninger, som for øvrig er i tråd med Norwacos hørings svar.

Departementet uttaler at det er overflødig å innta en regel om at tjenestetilbydere må innhente tillatelse fra rettighetshaverne, og at en slik regel vil gi et inntrykk av at klareringsplikten er absolutt. GramArt er ikke enig i dette. I likhet med Norwaco mener vi at forpliktelsen til å forsøke å innhente tillatelse fra rettighetshaverne bør fremgå klart av lovteksten. Videre bør det også fremgå av lovteksten at rettighetshaver ikke er forpliktet til å inngå avtale med tjenestetilbyder. Vi ber departementet se hen til den danske gjennomføringen i Ophavsretsloven § 52 c, særlig dennes punkt to andre og tredje punktum:

«En udbyder af en onlineindholdsdelingstjeneste skal søge at opnå tilladelse fra rettighedshaverne til brug af rettigheder i henhold til 1. pkt., medmindre rettighedshaverne ikke ønsker at give en sådan tilladelse. Hvis der ikke er givet tilladelse, finder stk. 4 anvendelse.»

GramArt.

Vi mener også det bør tas inn en tilføyelse i § 86 annet ledd om at brukeren ikke oppnår bedre rett enn det som er avtalt mellom tilbyder og rettighetshavere.

Det fremgår av høringsnotatet at klarering av innhold etter bestemmelsen kan egne seg for kollektiv forvaltning. Vi er enige i dette, men mener at departementet kunne gått enda lenger på dette punktet. Kollektiv forvaltning sikrer bred rettighetsklarering, og det blir mindre behov for å bruke ansvarsfriehtsreglene. Vi mener derfor departementet bør oppfordre til og legge til rette for kollektiv klarering på dette området, eksempelvis ved å si i merknadene til bestemmelsen at den generelle avtalelisensen i § 63 annet ledd kan benyttes til dette formålet.

5. Høringsnotatets punkt 13: Prinsipp om rett til rimelig vederlag for opphavere

5.1 Generelle bemerkninger

GramArt støtter Norwaco og Kunstnernettverket sine hørings svar på dette området.

5.2 Kommentarer til punkt 13.5.8

Innledningsvis ønsker vi å takke departementet for grundig behandling av innspillet fra GramArt og Creo der vi foreslår at det etableres en vederlagsordning som lovfester at en utøvende kunstner ved overdragelse av sin enerett til på forespørsel-bruk av sin fremføring, eller opptak av den, vil ha et uoverdragelig og ufravikelig krav på rimelig vederlag fra:

- audio- og audiovisuelle strømmetjenester
- tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester (artikkel 17-plattformene)

I lys av tilbakemeldingene fra departementet ønsker vi å komme med følgende presiseringer til punkt 13.5.8 i høringsnotatet. Vi tolker signalene fra opphaversiden dit hen at disse ikke ønsker en slik "residual remuneration right", til tross for at dette var inkludert i løsningen i Belgia. Vi justerer derfor vårt forslag til å kun omfatte musikkutøvere.

Der det allerede foreligger et innspilt lydopptak og denne innspillingen utgis på en kommersiell strømmetjeneste som Spotify eller brukes som bakgrunnsmusikk for en brukeropplastet video på en artikkel 17-plattform som TikTok eller YouTube, vil både utøver, opphaver og produsent inneha rettigheter til det aktuelle lydopptaket. I musikkbransjen er det historisk sett plateselskapene som forvalter produsentrettighetene og utøverrettighetene for kommersiell utnyttelse av innspillingen, såfremt de har hjemmel til dette i avtalen med artisten.

Inntektsstrømmen for en såkalt «Spotify-modell» ser slik ut: om platekontrakten innehar nødvendig hjemmel, vil plateselskapet forhandle med hver enkelt strømmepattform om klarering av bruk av deres respektive kataloger. Spotify betaler så en andel av sine inntekter til plateselskapet via deres distributør eller gjennom en direkteavtale med Spotify. Inntektene som en artist mottar i royaltyvederlag vil avhenge av den enkelte platekontrakten og de markedsmessige vilkårene. I de fleste tilfeller mottar artistene en svært liten andel av plateselskapenes inntekter.

Vi kan dessverre ikke se at innføringen av rett til rimelig vederlag i åndsverkloven § 69 har hatt noen innvirkning på artistenes vilkår. De totale inntektene for bruk av innspilt musikk har aldri vært høyere enn nå. Beklageligvis er det vår oppfatning at plateselskapene ser ut til å være mer opptatt av å sikre egen inntekt enn å la artistene få en rimelig andel av inntektene. Andre musikere (typisk sessionmusikere) mottar normalt ingen andel av inntekter fra utnyttelse på slike tjenester.

Artistens royaltyandel er i dag også uforholdsmessig lav sammenliknet med den andelen som de store kommersielle strømmetjenestene sitter igjen med. Strømmepattformenes økonomiske modeller favoriserer dessuten kommersiell musikk på bekostning av et bredere kulturelt mangfold. Samtidig avregnes algoritmebaserte avspillinger og spillelister på samme måte som brukergenererte avspillinger. Det er ikke mulig for artistene å få innsyn i hva som ligger til grunn for algoritmer og spillelister, selv om disse i stor grad påvirker hvilken andel av inntektene disse rettighetshaverne mottar.

GramArt.

Vi viser til rapporten «Cultural diversity and the conditions for authors in the European market»¹, som resulterte i EU-resolusjonen 2023/2025 (INI) av 17. januar 2024, se utdrag nedenfor. At resolusjonen fikk tilslutning med så stort flertall, etter implementering av digitalmarkedsdirektivet i EU, viser at det fortsatt er behov for videre tiltak med sikte på å sikre kulturelt mangfold og rimelige betingelser for utøvere.

«(...) authors and performers are frequently not recognized or remunerated in a way that reflects the true extent of their contribution, which results in a majority of authors receiving very low revenue from the music streaming market and often means they are unable to sustain their professional careers, which creates a significant imbalance over time that needs to be addressed»

Siden strømmemarkedet etter så mange år fortsatt ikke viser tegn til å utvikle seg så artistene mottar en rimelig andel av inntektene, er vi av den klare oppfatning at det må innføres mekanismer for å sikre et rettferdig og bærekraftig system for strømming. Avtalefriheten medfører en skjevdeling i utøvernes disfavør, da disse som oftest har den svakeste forhandlingsposisjonen i avtaleforholdet. Omfanget av gruppen rettighetshavere som dette gjelder, gjør at adgangen til avtalejustering i artikkel 20 ikke er nok til å rette opp i markedssvikten i strømmeøkonomien for utøvere. Det vil være en stor administrativ byrde om hver enkelt rettighetshaver må fremme krav om avtalejustering på dette området. Den alminnelige formuerettslige tankegang sikrer ikke utøvers rett til rimelig vederlag. Derfor mener vi det må lovfestes en såkalt «residual remuneration right» – en tilleggsrett til vederlag – som vil sikre utøvere et rimelig vederlag i tråd med artikkel 18.

I Spania har en slik «residual remuneration right» eksistert i flere år. Erfaringer fra Spania viser at vederlagsordningen har resultert i økte utbetalinger til utøvere, uten at det har gått på bekostning av inntektene til plateselskapene. I den samme perioden har inntektene til plateselskapene også økt. Dette har skjedd uten at abonnementsprisen til Spotify har gått opp. Dette viser at en vederlagsordning som den vi foreslår ikke har hatt en skadelig innvirkning på musikkindustrien. Den har heller ikke «skapt et ubegrunnet monopol», jfr. Epidemic Sound AB sin kommentar i høringsnotatet s. 204.

Departementet henviser på side. 204 til den svenske utredningen om vederlagsrett, som ble innhentet i forkant av implementering av digitalmarkedsdirektivet i Sverige. Vi vil påpeke at utredningen har vært sterkt kritisert av Svenska Musikerförbundet, SAMI (Svenska Artisters och Musikers interesseorganisasjon), Sveriges Yrkesmusikerförbund og AEPO-Artists². Kritikken går i hovedsak ut på følgende:

- Utredningen tar for seg en vederlagsrett som forfatteren har utformet etter eget skjønn og der vederlaget skal fastsettes skjønnsmessig i hvert enkelt tilfelle. Dette var ikke i tråd med bestillingen fra det svenske departementet som ønsket en utredning av en vederlagsmodell tilsvarende den som ble vedtatt i Belgia.
- Utredningen tar for seg en vederlagsmodell for utøvere og opphavere, og undersøker ikke om en vederlagsmodell for kun utøvere vil være hensiktsmessig.
- Utredningen foretar ingen grundig økonomisk analyse og inneholder ingen statistikk fra vederlagsordningen i Spania, der ordningen tross alt har eksistert i en årrekke.
- Det er ikke foretatt en objektiv vurdering av en gruppe med ekspertise på musikkfeltet og opphavsrett. Videre er utredningen foretatt av én enkelt person og synspunktene er hans egne.

I vårt forrige innspill påpekte vi at ordningen i Belgia kun gjelder kommersielle strømmetjenester. Strømmetjenester til biblioteker og universiteter vil falle utenfor. Det samme gjelder for ikke-kommersielle allmennkringkastere som NRK. Da dette ikke tydelig fremgikk av høringsnotatet, ønsker vi å understreke at vi er positive til en liknende presisering ved eventuell gjennomføring i norsk rett.

For øvrig viser vi til vårt innspill av 18.01.23, både med hensyn til utforming av konkret lovtekst og begrunnelse utover det som fremkommer her.

6. Høringsnotatets punkt 14: Ny ordning for avtalejustering

GramArt støtter Kunstnernetverkets hørings svar på dette området.

¹ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0020_EN.pdf

² https://www.sami.se/wp-content/uploads/2022/12/SAMIs-yttrande-över-En-oavvislig-ersättningsrätt-SOU-2022_231.pdf

GramArt.

7. Høringsnotatets punkt 15: Opplysningsplikt om bruk av rettigheter

GramArt støtter Kunstnernettverkets hørings svar på dette området.

8. Høringsnotatets punkt: 16: Rett til å heve avtale ved manglende bruk

GramArt støtter Kunstnernettverkets hørings svar på dette området.

9. Høringsnotatets punkt 17: Alternativ tvisteløsning

GramArt støtter Norwaco og Kunstnernettverket sine hørings svar på dette området.

NETT- OG VIDERESENDINGS DIREKTIVET

GramArt støtter Norwacos hørings svar på dette området.

ANDRE ENDRINGER I ÅNDSVERKLOVEN

1. Høringsnotatets punkt 19.1: Vederlagsretten i åndsverkloven § 21 og «frikjøpt» musikk

GramArt støtter Gramos hørings svar på dette området.

2. Høringsnotatets punkt 19.2: Traktattiltredelse

GramArt støtter Norwaco og Kunstnernettverket sine hørings svar på dette området.

3. Øvrig opprydding i åndsverkloven § 21

Vi viser til hørings svaret fra NORA der de ber om en ytterligere opprydding i ordlyden i åvl. § 21. NORA foreslår at passasjen i annet ledd annet punktum om å gjøre krav "gjeldende i fellesskap" strykes slik at ordlyden er tråd med hvordan bestemmelsen praktiseres av Gramo. Videre foreslår NORA at bestemmelsen i tredje ledd første punktum om å "fremsette krav" må strykes, slik at ordlyden er i tråd med lov om kollektiv forvaltning § 4 og § 22 første ledd. GramArt støtter de to forslagene om opprydding i åvl. § 21.

Avslutningsvis vil vi gjenta vårt tidligere budskap om at en hensiktsmessig implementering av digitalmarkedsdirektivet er en gyllen anledning for både regjeringen og Stortinget til å gjennomføre et nødvendig oppryddingsarbeid i en kunstnerøkonomi som absolutt ikke fungerer for det store flertallet av musikkutøvere.

Med vennlig hilsen,

Marius Øvrebø-Engemoen
daglig leder
GramArt